

Advies

DATUM 18 november 2014
VOLGNUMMER 2014-2015/08
COMMISSIE Commissie Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin: een integraal welzijns- en kinderrechtenbeleid

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren, diende op 24 oktober 2014 zijn Beleidsnota 2014-2019 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in bij het Vlaams Parlement.

In dit advies geeft het Kinderrechtencommissariaat suggesties bij de beleidsnota. We zetten volgende aandachtspunten vanuit een kinderrechtenbril in de kijker:

- Ga voor een breed preventiebeleid. Ideaal bouwt Vlaanderen opnieuw een sociaal preventiebeleid uit.
- De minister zet in op de vermaatschappelijking van de zorg. We vragen om een breed maatschappelijk debat.
- Mantelzorgers kunnen rekenen op ondersteuning en optimalisatie. We hopen dat de minderjarige mantelzorgers ook op steun kunnen rekenen.
- Brede instap-actoren moeten knelpunten, overlap en kansen op samenwerking in kaart brengen. We pleiten voor ondersteuning die ruimer gaat dan afstemming.
- De minister wil het hulpaanbod bij relatieproblemen beter bekendmaken. Inclusief scheidingsbemiddeling?
- Persoonsvolgende financiering versterkt de zorg op maat voor kinderen met een beperking, maar nog niet genoeg.
- Jeugd- en kinderpsychiatrie krijgen extra aandacht. Ideaal komen meer gespecialiseerde voorziening. Door gebrek aan aanbod komen sommige kinderen nu in gemeenschapsinstellingen terecht.
- De minister probeert hindernissen in de jeugdzorg weg te werken. We pleiten voor een parcours met genoeg middelen en participatie van de minderjarigen.

- Bescherming tegen geweld en misbruik blijft een speerpunt in het welzijnsbeleid. We hopen dat de beleidsacties het geweld op kinderen in het vizier blijven houden.
- De Huizen van het Kind kunnen rekenen op een verdere uitbouw van hun aanbod. We vragen alert te blijven voor de grens tussen gezinsondersteuning en jeugdhulpverlening.
- De minister blijft gaan voor het recht op kinderopvang. We staan achter die ambitie. Zeker als ze de sociale functie van kinderopvang kan waarmaken.
- Er komt een decreet buitenschoolse opvang. Dat wordt een decreet van Welzijn, Onderwijs, Sport, Jeugd en Cultuur. We scharen ons achter deze integrale aanpak. Die geeft meer garantie aan een opvang die vertrekt vanuit het recht op spel.
- Vlaanderen schuift een universeel kinderbijslagsysteem naar voren, met sociale toeslag. We staan achter een sociale toeslag die hoog genoeg is om kinderen uit de armoede te halen of te houden.
- De minister wil justitiehuzen ook inschakelen voor de begeleiding van jongeren in conflict met de wet. Hopelijk houdt dat ook eerstelijns juridische bijstand in.
- Er komt een decreet jeugdrecht. We hopen dat er nog ruimte is voor een open sereen maatschappelijk debat over de contouren van het nieuwe jeugdrecht.
- De minister maakt werk van samenwerking met andere ministers. Dat is positief. Het welzijn van kinderen wordt niet alleen bepaald door het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

1. Ga voor een breed preventiebeleid

De minister kiest voor een beleid dat preventie van gezondheids- en welzijnsproblemen naar voren schuift.

- Hij zet in op preventie van de gezondheidsproblemen zoals middelenmisbruik, ongezonde voeding, gebrek aan gezondheidsvaardigheden, kanker, suicide.
- Hij waakt expliciet over de gezondheid van de jongste kinderen.
- Ook strijdt hij tegen (kans)armoede en onderbescherming met onder andere een tool voor lokale besturen zodat de inwoners weet hebben van het preventieaanbod.

We staan achter de brede preventiebenadering van de minister. Hij gaat én voor preventie van fysieke en psychische gezondheidsproblemen én voor preventie van onderbescherming. De minister erkent de impact van de ruimere levensomstandigheden op de gezondheid en het welbevinden van mensen. Zijn acties overstijgen de individuele verantwoordelijkheid om welzijns- en gezondheidsproblemen te voorkomen.

Anderzijds moedigen we de minister aan om in zijn preventiebeleid nog ruimer te gaan. We denken bijvoorbeeld aan initiatieven die de impact tegengaan van luchtvervuiling of slechte huisvesting op de gezondheid van kinderen. Moet er geen rem komen op het toenemende medicatiegebruik door kinderen en jongeren en maken we ook niet beter werk van een kindnorm in de voedingsindustrie?

Daarnaast pleiten we voor de heropstart van een sociaal preventiebeleid. Vroeger konden volwassenen en minderjarigen rekenen op lokale preventiecellen. Via projectwerking bouwden die cellen aan de publieke

familiariteit in de buurt of de stad. De Vlaamse overheid bouwde haar preventiecellen af, waardoor ook het sociale preventiebeleid verdween. We geloven dat de Vlaamse overheid met de heropstart van een sociaal preventiebeleid voor minderjarigen een verschil kan maken. Naast haar preventiebeleid voor gezondheids- en opvoedingsproblemen zou ze haar sociaal preventiebeleid, met nadruk op sociale fenomenen i.p.v. op sociale problemen, kunnen heropstarten. Mogelijk spelen de Huizen van het Kind (HvK) daar een rol in. Het decreet van 20 november 2013 over de organisatie van preventieve gezinsondersteuning spreekt over 'ontmoeting' en 'sociale cohesie'. We hopen dat de HvK daarvoor kunnen rekenen op ondersteuning.

2. Vermaatschappelijking van de zorg heeft debat nodig

De minister zet in op de vermaatschappelijking van de zorg. Hij gaat het vrijwilligerswerk nog meer aanmoedigen en ondersteunen. Vooral gezinnen die al lang een engagement opnemen en dat niet langer kunnen volhouden, kunnen rekenen op ondersteuning door vrijwilligers.

In de vermaatschappelijking van de zorg zitten voor het Kinderrechtencommissariaat behoorlijk wat positieve kanten. Het VN-comité voor de rechten van het kind in Genève tikte België op de vingers omdat het kinderen te vlug in een voorziening plaatst. De vermaatschappelijking van de zorg instrumentaliseert de rem waar het comité om vraagt.

De vermaatschappelijking van de zorg draagt bij aan een meer inclusieve en participatieve samenleving. Mensen die in een voorziening verzorgd worden, raken geïsoleerd en hebben minder impact op de uitbouw van hun zorgtraject. Bouw je daarentegen de zorg samen met de omgeving uit, dan kunnen mensen die zorg nodig hebben, blijven participeren aan hun omgeving, met recht om mee te beslissen.

Anderzijds zetten we ook vraagtekens bij de vermaatschappelijking van de zorg, zeker als het gaat om kinderen, jongeren en maatschappelijke kwetsbare groepen.

- De vermaatschappelijking van de zorg gaat er te veel vanuit dat mensen die zorg nodig hebben een netwerk hebben waarop ze kunnen rekenen. Of dat mensen genoeg tijd en kracht hebben om elkaar te helpen. Niet iedereen heeft een netwerk. Mensen die in armoede leven, hebben amper een netwerk, en als ze er al een hebben, heeft dat zelf ook vaak zorg nodig. Daarnaast ziet het er niet naar uit dat onze samenleving evolueert naar meer tijd en ruimte voor elkaar.
- Gaan problemen van kinderen niet veelal samen met gebrek aan ondersteuning in de omgeving? Kinderen met problemen groeien meestal op in een omgeving die veel ondersteuning nodig heeft. Als we minderjarigen vragen oplossingen te vinden in hun omgeving terwijl hun omgeving zelf ondersteuning nodig heeft, laten we minderjarigen dan niet twee keer in de steek?
- De vermaatschappelijking van zorg vertrekt te veel vanuit de premisse dat minderjarigen te snel naar professionele hulpverlening zouden stappen, zonder eerst te rade te gaan bij hun omgeving. Onderzoek naar toegankelijkheid van de zorg voor jongeren komt elke keer opnieuw tot de zelfde conclusie: net als volwassenen proberen de meeste jongeren eerst hun problemen zelf op te lossen, zonder hulp. Lukt dat niet, dan spreken ze hun intieme kring aan zoals hun broers en zussen, vrienden, ouders. Vinden jongeren daar ook geen antwoord op hun vraag, dan komen ze snel terug bij zichzelf terecht. Vaak komt het erop neer dat er op dat ogenblik niet meer verder naar hulp wordt gezocht. Ofwel verdwijnt het probleem dan vanzelf, ofwel continueert

het of wordt het zelfs erger. Het is alvast niet zo dat jongeren te snel naar de hulpverlening stappen. Jongeren ervaren bij de stap naar professionele hulp heel wat drempels.

2.1. Vermaatschappelijking van de zorg mag geen containerbegrip worden

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter de ambities om meer inclusie en participatie te realiseren. De vermaatschappelijking van de zorg biedt zeker kansen in die zin. Wel vragen we om klaarheid.

Vermaatschappelijking van de zorg wordt op tal van manieren ingevuld. De definitie is niet altijd even duidelijk waardoor het een containerbegrip wordt zonder begrenzing. Er is nuancering nodig. Wat verstaan we onder vermaatschappelijking van de zorg? Wat zijn de voorwaarden om te slagen? Welke ondersteuning blijft de overheid bieden? Voor wie is vermaatschappelijking van de zorg weggelegd? Voor wie is het niet haalbaar?

We vragen de minister duidelijkheid te scheppen. Ideaal maakt de minister ruimte voor maatschappelijk debat.

2.2. Behoud garantie op jeugdhulp

De vermaatschappelijking van de zorg is de eerste doelstelling in het decreet integrale jeugdhulp. Concreet heeft de jeugdhulp de opdracht de eigen krachten van de minderjarige en die van zijn omgeving in te zetten en te versterken. Dit om instroom naar hulpverlening te vermijden, participatie te verhogen en emancipatie en participatie in de samenleving te stimuleren.

We vragen aan de Vlaamse overheid erop toe te zien dat de vermaatschappelijking van de zorg het recht op zorg niet ondermijnt. Een garantie op jeugdzorg moet blijven.

2.3. De overheid blijft medeverantwoordelijk

De keuze voor contextgericht werken houdt een verhoogde verantwoordelijkheid in voor de minderjarige en zijn omgeving. Verwachten we niet te veel dat minderjarigen en hun ouders hun omgeving mobiliseren om steun te bieden, of dat ze zelf creatieve oplossingen formuleren? Meldingen bij onze klachtenlijn maken nu al duidelijk dat minderjarigen in de kou blijven staan als hun ouders niet willen meewerken. Het gebeurt dat de hulpverlener de vraag van de minderjarige niet verder onderzoekt als de minderjarige vermoedt dat zijn ouders niet zullen meewerken.

2.4. Contextgericht werken houdt ook ondersteuning van context in

Contextgericht werken impliceert niet alleen erkenning van de kracht van de minderjarige en zijn context maar ook ondersteuning van die context. Kinderen en jongeren moeten kunnen rekenen op een krachtige omgeving. Zeker als de vermaatschappelijking van de zorg een feit wordt. De vermaatschappelijking van de zorg mag de aandacht voor de financiële, materiële en ruimtelijke ondersteuning van de omgeving van kinderen en jongeren niet in het gedrang brengen.

2.5. De overheid moet blijven klaarstaan

In Nederland zet de overheid een grote stap achteruit als ze ervan overtuigd is dat mensen zelf of samen met hun omgeving hun problemen kunnen oplossen. De vermaatschappelijking van zorg riskeert een excuus te worden om niet tussenbeide te komen.

De minister countert deze cynische benadering door organisaties die de krachten van de minderjarige en zijn omgeving versterken nog meer aan te moedigen en te ondersteunen.

We steunen deze plannen. Recent gingen 300 vrijwilligers in op de vrijwilligersoproep van Awel. Na selectie bleven er 130 vrijwilligers over die elke dag een luisterend oor bieden aan kinderen. Het is belangrijk dat de overheid op die momenten klaar staat om vorming, coaching en begeleiding van vrijwilligers mogelijk te maken en te realiseren.

3. Ook minderjarigen bieden minst ingrijpende hulp aan

De minister zal meer inzetten op brede toegankelijkheid tot de minst ingrijpende hulp. Mantelzorgers kunnen rekenen op ondersteuning en optimalisatie.

We vragen aan de Vlaamse overheid om ook de minderjarige mantelzorgers onder de aandacht te brengen.

Onderzoek van Kind & Samenleving bij jonge mantelzorgers illustreert dat ze veel zorg opnemen: ze helpen hun ouder, staan voor een groot deel in voor het huishouden, dragen zorg voor broer en zus. Het onderzoek toont ook dat ze vaak wegstoppen dat ze zorg dragen voor hun vader of moeder. De schrik voor negatieve reacties uit de buitenwereld is groot. Ook de betrokken ouders lopen liever niet te koop met hun verhaal. Scholen hebben het lastig om kinderen bepaalde faciliteiten toe te staan. Onder het motto 'iedereen gelijk voor de wet' botsen kinderen en jongeren vaak tegen een muur. Toch zou een versoepelde regeling voor examens of huiswerk die kinderen een eind verder op weg helpen.

Daarnaast is ondersteuning van de jonge mantelzorgers en het hele gezin nodig. De minister wil de gezinszorg en thuiszorg scherper positioneren: hun aanbod mag zich niet beperken tot ouderen, ze zijn ook een belangrijke speler in het geïntegreerd gezinsbeleid. We hopen dat dat ook aandacht voor de jonge mantelzorger inhoudt.

4. Ondersteuning van brede instap vraagt meer dan afstemming

De minister wil dat actoren die deel uitmaken van de brede instap van de integrale jeugdhulp knelpunten, hiaten en overlap in kaart brengen en aantonen waar samenwerking mogelijk is.

We hopen dat de minister zijn ondersteuning van de brede instap niet beperkt tot het in kaart brengen van overlap en samenwerkingsmodaliteiten.

Overlap vermijden en samenwerking bevorderen zijn belangrijke stappen. Het kan de versplintering van de eerstelijnszorg tegengaan. Het zijn de eerste stappen naar één herkenbaar en laagdrempelig instappunt-meldpunt-

contactpunt waar een jongere niet onmiddellijk gezien wordt als 'een probleem', maar gewoon zijn vragen kan stellen, en waarin jongeren vertrouwensfiguren vinden om hun vragen aan te stellen.

Anderzijds mogen ze niet de enige stappen zijn. De verwachtingen aan de brede instap zijn hooggespannen. Als een doorverwijzing naar de toegangspoort nodig is, moet de hulpverlener ook contactpersoon of aanmelder zijn. Hij moet een A-document voor de toegangspoort opstellen en kunnen antwoorden op bijkomende vragen. Noodsituaties of verontrustende situaties moet hij melden bij het meldpunt crisisjeugdhulp of bij gemandateerde voorzieningen. Hij moet contact houden met de cliënt in de periode van de behandeling van de aanvraag, en zo nodig ook informatie verzamelen van andere hulpverleners. Een hele boterham.

Klachten bij onze Klachtenlijn wijzen op een overbevraging van de eerstelijnsbepannelers. Het recht op jeugdhulp van de minderjarige riskeert vanaf de start in het gedrang te komen. De eerstelijnsprofessionals moeten genoeg mankracht, middelen en begeleiding krijgen om hun taken op zich te kunnen nemen.

5. Hulpaanbod relatieproblemen: inclusief scheidingsbemiddeling?

De minister wil het hulpaanbod bij relatieproblemen beter bekendmaken. Hij ziet daarin een taak weggelegd voor de HvK.

Het Kinderrechtencommissariaat steunt deze plannen. Wel hopen wat dat ze geen afbreuk doen aan het bestaande aanbod scheidingsbemiddeling.

Al jaren gaan de meeste vragen en klachten van kinderen en jongeren bij onze Klachtenlijn over echtscheiding. Een kwart van de kinderen tussen 12 en 18 jaar krijgt te maken met een scheiding van hun ouders. Ouders zijn niet langer partners, maar blijven in principe wel samen instaan voor de opvoeding van hun zoon of dochter. Scheidingsbemiddeling biedt ouders de kans om hun conflict informeler, gelijkwaardiger, sneller en vaak constructiever op te lossen.

Het is belangrijk dat ouders in elke regio kunnen rekenen op een toegankelijk eerstelijnsbemiddelingsaanbod dat openstaat voor verschillende soorten conflicten, voor, tijdens en na de scheiding. Stem dat ook af met de nieuwe familierechtbanken en bepaal duidelijk wanneer er naar welke diensten doorverwezen wordt.

6. Zorg op maat voor kinderen met beperking kan, als daar genoeg middelen voor komen

De minister gelooft in zorg op maat. Hij benadrukt het niet alleen als werkingsprincipe in decreten. Hij zet ook concrete stappen om die zorg op maat te realiseren.

De minister zet sterk in op persoonsvolgende financiering. Afhankelijk van de behoefte aan rechtstreeks of niet-rechtstreeks toegankelijke hulp kunnen kinderen met een beperking rekenen op een basisondersteuningsbudget of een persoonsvolgend budget.

De minister brengt de integrale werking van de hulpverlening op kruissnelheid. De multidisciplinaire teams (MDT's) krijgen meer verantwoordelijkheid. Vroeger besliste het VAPH over de erkenning van een

handicap. Nu de MDT's. Zij zullen een bindend advies formuleren voor het VAPH over de persoonsvolgende financiering.

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter het idee van persoonsvolgende financiering. Het geeft meer slagkracht aan de kinderen met een beperking en hun belangenbehartigers. Het komt hun participatie aan hun zorgtraject ten goede.

- Anderzijds missen we inspraak van de betrokken kinderen en hun belangenbehartigers op cruciale momenten. Het advies van de MDT's is zeer beslissend. Het vormt de scheidingslijn tussen toegang of geen toegang tot niet-rechtstreekse hulp. We missen een mogelijkheid om een beslissing in twijfel in te trekken.
- We pleiten voor meer middelen. Kinderen met een beperking moeten kunnen rekenen op genoeg aanbod. Helaas blijft hun recht op zorg afhankelijk van de beschikbare middelen. De minister blijft verder werken met de prioriteitencommissie.
- We hopen dat kinderen met een beperking kunnen rekenen op een zekere flexibiliteit bij de toekenning van de budgetten of hulpverleningsvormen. Het is soms moeilijk te voorspellen hoe een beperking zal evolueren en welke noden er nog bij komen.
- We vragen aan de minister om toe te zien op de kwaliteit van zorg als die door particuliere initiatiefnemers aangekocht wordt. Kinderen met een beperking moeten kunnen rekenen op duidelijke kwaliteitsgaranties. De beleidsnota spreekt over een Vlaams Instituut voor Kwaliteit en Zorg (VIKZ). Mogelijk krijgt dat instituut ruimte om daarover na te denken.
- Kinderen en jongeren met een beperking en zorgnoden moeten goed gemonitord worden. Zeker als ze nergens terecht kunnen. Anders riskeren ze uit de boot te vallen.

7. Kinderen met psychiatrische problematieken hebben gespecialiseerde zorg nodig

De minister maakt werk van de jeugd- en kinderpsychiatrie. Het aanbod aan geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren met dubbele diagnose wordt aangepast aan de behoeften. Er wordt een zorgcircuit voor de minderjarige uitgetekend en er komt een maximale afstemming met de integrale jeugdhulp. Vooral kinderen met een complex dossier zullen op meer gespecialiseerde zorg kunnen rekenen.

We steunen de plannen van de minister en hopen dat ze snel gerealiseerd worden. Klachten bij onze Klachtenlijn illustreren dat schakelen tussen jeugdzorg en kinder- en jeugdpsychiatrie in de praktijk moeilijk loopt. Er is te weinig gedifferentieerd aanbod voor minderjarigen. Daardoor belanden sommige jongeren in een gesloten instelling. Er is een uitgebreid ambulante outreachend aanbod nodig. De expertise van de kinderpsychiatrie kan binnengebracht worden in de jeugdzorgvoorzieningen of bij de mensen thuis. De forensische kinderpsychiatrie moet uit zijn grijze zone komen. For-K-diensten zijn nog altijd een 'proefproject'. Daardoor is er geen inspectie of extern toezicht.

8. Kinderen in de jeugdzorg: minder hindernissen in het vooruitzicht?

In de vorige legislatuur werkte Jongerenwelzijn het Actieplan Jeugdhulp uit. De beleidsnota Welzijn zet het Actieplan Jeugdhulp kracht bij.

8.1. Participatie: een stap vooruit maar nog geen eindmeet

De minister wil de evoluties in de integrale jeugdhulp evalueren. Hij maakt ruimte voor participatie van gebruikersgroepen in de strategische stuurgroep. Hij zal de rechten van kinderen in jeugdhulp monitoren en blijven ondersteunen. Participatie krijgt een duw in de rug. De minister bouwt een intersectoraal interregionaal cliëntenforum uit. Gebruikers groepen zullen op ondersteuning kunnen rekenen.

We juichen de participatieplannen van de minister toe. Wel missen we nog altijd engagementen om direct overleg tussen de jongere en de toegangspoort mogelijk te maken. De toegangspoort beslist over de toekomst van minderjarigen. Minderjarigen moeten op zo'n moment kunnen rekenen op inspraak. Daarnaast hopen we dat jongeren in de jeugdzorg de integrale jeugdhulp mee kunnen evalueren.

8.2. Goed dat het jeugdhulpaanbod uitbreidt

De minister zet in op aangroei van de rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. De crisisjeugdhulpverlening wordt versterkt en het jeugdhulpaanbod wordt anders ingezet.

We waarderen deze plannen. Wel vragen we aan de overheid om in haar zoektocht naar een andere inzet van het aanbod rekening te houden met bezorgdheden van minderjarigen en ouders. Klachten bij onze Klachtenlijn tonen elk jaar aan dat ouders en minderjarigen niet altijd tevreden zijn over de genomen maatregel of de aangeboden hulp. Zelf hadden ze liever een andere soort maatregel of hulp gezien.

8.3. Intersectoraal klachtenmechanisme in zicht?

We kijken uit naar het nieuwe kwaliteitskader voor de jeugdhulp en het toezicht erop. De minister wil werk maken van de klachtenbehandeling en verzekert een onafhankelijke klachtenbehandeling in de gemeenschapsinstellingen. In eerdere adviezen toonden we de noodzaak daarvan aan. Ideaal bouwt Vlaanderen een intersectoraal klachtenbureau uit en komen er commissies van toezicht voor jongeren in gesloten settings.

8.4. Sluit gesloten instelling Tongeren

De zesde staatshervorming zorgt voor een overheveling van de gesloten jeugdinstanties in Tongeren en Everberg. De minister wil ze integreren in de werking van de gemeenschapsinstellingen. We hopen dat die integratie leidt tot de sluiting van de gesloten jeugdinstantie in Tongeren. Tegelijk vragen we een grondige renovatie van de jeugdinstantie in Everberg.

8.5. Doorgedreven diagnostisering en risicotaxatie mag rechtsgaranties niet doen wankelen

De minister wil een gesloten oriëntatiecentrum oprichten. Hij gaat investeren in multidisciplinaire indicatiestelling en diagnostiek. Op basis van risicotaxatie en welbepaalde indicaties krijgt de jongere modules aangeboden.

Het is een goede zaak dat de minister werk maakt van een aanbod voor jongeren in gemeenschapsinstellingen. Zeker als re-integratie een rode draad zou vormen in de doorgedreven modulering, juichen we het toe.

Anderzijds vragen we ook om voorzichtigheid. Indicatiestelling, diagnostiek en risicotaxatie kan op gespannen voet komen met de rechtswaarborgen van minderjarigen in gesloten settings. Ook minderjarigen met bepaalde diagnoses in detentie moeten kunnen rekenen op respect voor hun recht op informatie, bezoek, onderwijs, participatie, re-integratie ...

8.6. Samenwerking rond kinderen op de vlucht is nodig

De minister neemt zich voor de conceptnota uit te voeren die de vorige Vlaamse Regering goedkeurde rond een inclusief beleid voor de opvang en hulpverlening aan niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het heel belangrijk dat dat samenwerkingsprotocol er komt. In verschillende fasen in de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen raken federale en Vlaamse bevoegdheden elkaar. Goede afspraken zijn nodig om elke jongere de best passende opvang en hulp te bieden. Dat houdt ook in dat de wettelijke verblijfssituatie onderzocht én geregeld wordt van vreemde begeleide kinderen zonder papieren. Sommige van die kinderen verblijven sinds hun geboorte in pleeggezinnen of voorzieningen van Jongerenwelzijn. Ze hebben elke band met hun ouders verloren en riskeren vanwege de onwettelijkheid van hun papieren teruggestuurd te worden naar een land dat ze niet kennen.

9. Tweejaarlijks onderzoek naar geweld op kinderen houdt geweld in het vizier

De minister blijft opkomen voor bescherming tegen geweld en misbruik. Hij versterkt het Meldpunt 1712 en maakt dat kindvriendelijker. Om de twee jaar zal hij een prevalentieonderzoek organiseren naar geweld op kinderen in het gezin, de school-, de zorg en vrijetijdscontext. Hij zet in op een chatbox ter bescherming van de seksuele integriteit van minderjarigen in de jeugdhulp en de kinderopvang. Hij ziet toe op de uitvoering van de resolutie over de erkenning van slachtoffers van historisch geweld en misbruik in instellingen. De werking van het Vlaams Forum Kindermishandeling en de samenwerking tussen welzijn, politie en justitie worden versterkt.

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de plannen van de minister.

- We steunen ten volle de geplande prevalentieonderzoeken. Aandacht voor geweld en misbruik van kinderen en jongeren mag nooit uit het vizier verdwijnen.

- Blijf scholen, ouders, jeugdbewegingen, sportclubs, professionals, kinderen en jongeren sensibiliseren en ondersteunen in geweldloosheid.
- Zorg dat minderjarige slachtoffers zelf juridische stappen kunnen zetten tegen geweld en misbruik. Neem het verbod op fysieke straffen tegen kinderen thuis op in het burgerlijk wetboek.
- En voer de conclusies uit van de evaluatiestudie over de kindvriendelijke benadering van het Meldpunt 1712. We scharen ons achter scenario 2: 1712.be verzamelt de inhoud over geweld maar het contact verloopt via Awel.

10. Zie toe op grens tussen gezinsondersteuning en jeugdhulpverlening

Blijf waken over de grens tussen gezinsondersteuning en integrale jeugdhulp. De minister blijft werk maken van de HvK. Hij zal middelen vrijmaken voor de uitbouw van bijkomend aanbod. Contacten met loketten lokale kinderopvang, gezinszorg, paramedische beroepen, socio-culturele sector, de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp worden aangemoedigd.

Het Kinderrechtencommissariaat schaarst zich achter de netwerkgedachte van de HvK. Zeker als elk betrokken actor elk gezin naar waarde schat en vertrekt vanuit recht op ondersteuning en het recht op toegang tot basisvoorzieningen. Anderzijds moet er wel gewaakt worden over de grens tussen neutrale gezinsondersteuning en integrale jeugdhulp. De HvK mogen geen huizen van probleemkinderen worden. Zorg dat het gezinsondersteunend aanbod zich ook tot minderjarigen richt.

11. Blijf waken over de drie functies van kinderopvang

De minister draagt zorg voor de opvang van de allerkleinste in onze samenleving. Het decreet kinderopvang van baby's en peuters trok de kaart van het recht op kinderopvang. Binnen de marges van de beschikbare middelen, wil de minister zoveel mogelijk tegemoetkomen aan dit recht.

Kwaliteitsvolle kinderopvang is van groot belang voor de ontwikkeling van elk kind, in het bijzonder het maatschappelijk kwetsbare kind. Die opvang vervult een pedagogische, economische en sociale functie in onze samenleving. Hij maakt tewerkstelling van de vrouw mogelijk en zorgt voor werkgelegenheid. Hij heeft een opvoedende waarde en biedt duurzame kansen aan kinderen en ouders in maatschappelijk kwetsbare posities.

De minister streeft naar een evenwicht tussen deze drie functies. Hij streeft naar financiële leefbaarheid, zet in op projecten rond een werknemersstatuut voor onthaalouders, investeert in voorzieningen gesubsidieerd in de derde trap en breidt de centra uit voor inclusieve opvang zodat elke zorgregio kan rekenen op inclusieve kinderopvang.

Ondanks deze inspanning vrezen we dat de Vlaamse overheid blijft tekortschieten in de realisatie van het recht op kinderopvang voor elk kind. Klachten bij onze Klachtenlijn leggen de onzekere positie bloot van maatschappelijk kwetsbare gezinnen:

- Inschrijvingen verlopen via een computer en niet iedereen heeft een computer.

- Ouders kunnen zich pas inschrijven als ze papieren hebben. Daardoor kunnen kinderen van ouders zonder papieren geen beroep meer doen op opvang.
- Niet elke ouder past in een regulier opvangplan. Sommige ouders hebben onregelmatige uren, wat hun kans op opvang hypothekeert.
- Het regeerakkoord spreekt over voorrang voor werkende ouders, terwijl kinderopvang net bij maatschappelijke kwetsbare kinderen het grootste verschil maakt.

We vragen om extra inspanningen. De kinderopvang moet zijn sociale functie kunnen blijven waarmaken.

12. Goed dat Welzijn, Onderwijs, Jeugd, Sport en Cultuur samen buitenschoolse opvang organiseren

De minister zal werk maken van een nieuw decreet over de opvang en vrije tijd van schoolkinderen. Het decreet zal zowel het beleidsdomein Welzijn als de beleidsdomeinen Onderwijs, Jeugd, Sport en Cultuur responsabiliseren.

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter deze plannen. Het is belangrijk dat de buitenschoolse opvang integraal aangepakt wordt. Opvang en vrije tijd zijn niet alleen de verantwoordelijkheid van één beleidsdomein of -niveau.

We pleiten voor buitenschoolse opvang die vertrekt vanuit het recht op spel. Het belang van het recht op spel mag nooit onderschat worden. Spelen draagt bij tot de gezondheid, ontwikkelt creativiteit, zelfvertrouwen en fysieke, sociale, cognitieve en emotionele kracht. Het kinderrechtenverdrag vraagt extra aandacht voor het recht op spel van kwetsbare groepen in kinderen.

13. Extra en toereikende kinderbijslag voor kansarme gezinnen

De zesde staatshervorming resulteerde in een overheveling van de gezinsbijlagen. De minister gaat voor een universeel systeem. Elk kind krijgt een gelijke basiskinderbijslag. Leeft het kind in armoede of zijn zijn ouders overleden, dan krijgt het een sociale toeslag die rekening houdt met de gezinsgrootte.

De minister zal gemengde werkgroepen oprichten die voorstellen moeten formuleren voor het nieuwe kinderbijslagsysteem.

De sociale toeslagen hebben vandaag te weinig effect op de levensstandaard van gezinnen met kinderen. Naast een vaste kinderbijslag voor elk kind pleiten we voor een extra bedrag voor kansarme kwetsbare kinderen dat hoog genoeg is om kinderen uit de armoede te halen of te houden.

14. We staan achter justitiehuisen die ook aan minderjarigen bijstand verlenen

De justitiehuisen worden een Vlaamse bevoegdheid. De minister ambieert de justitiehuisen op een andere manier in te vullen. Hij denkt aan justitiehuisen als schakel tussen justitie, welzijn en gezondheidszorg. Hij wil ze onder andere inzetten voor begeleiding van minderjarige delinquenten, afstemmen op de sociale diensten van de jeugdrechtbanken en een plek geven in het nieuwe Vlaamse decreet Jeugdrecht.

We zijn benieuwd naar de nieuwe positie van de justitiehuisen in het Vlaamse welzijnslandschap. We staan achter justitiehuisen die ook minderjarigen ondersteunen en begeleiden. Ideaal kunnen minderjarigen bij justitiehuisen terecht voor eerstelijns juridische bijstand of voor bemiddeling tussen dader en slachtoffer. Justitiehuisen hebben een lange traditie in bemiddeling.

Anderzijds hopen we dat de minister de justitiehuisen invult als welzijnsactor of als justitieactor. De twee benaderingen mengen leidt tot moeilijkheden. Bijvoorbeeld: welzijnsactoren kunnen vertrouwen met kinderen en jongeren opbouwen onder andere dankzij hun beroepsgeheim. Justitieactoren vallen onder de meldingsplicht en werken in opdracht van justitie.

15. Laat het decreet jeugdrecht voorafgaan door een open, sereen en maatschappelijk debat

De minister zal werk maken van een nieuw Vlaams decreet jeugdrecht. Hij denkt aan een decreet met een gedifferentieerd en multidimensioneel aanbod, nadruk op herstel van schade en ondersteuning van de jongere om recidive te voorkomen.

De minister behoudt de minimumleeftijd van 12 jaar en uithandengeving vanaf 16 jaar. De gesloten opvang wordt in het decreet verankerd. Vlaanderen zal de gesloten instellingen in Everberg en Tongeren integreren in de werking van de gemeenschapsinstellingen. De minister zal extra inzetten op extern toezicht, klachtenbehandeling, inspraak en participatie in de gesloten instellingen.

Vlaanderen kiest voor een apart spoor voor minderjarigen die delicten plegen.

Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat de minister open blijft staan voor alternatieve invullingen van het jeugdrecht. We hopen dat er een open, sereen maatschappelijk debat aan het decreet voorafgaat. En dat het decreet de toets met het kinderrechtenverdrag en andere internationale verdragen en richtlijnen doorstaat.

Voor ons is het belangrijk om kinderen in conflict met de wet vanuit hun context te blijven benaderen en te blijven investeren in een breder sociaal beleid. De individuele verantwoordelijkheid van de minderjarige moet procesmatig benaderd worden, het is geen statisch begrip.

15.1. Jeugdrecht als zelfstandig recht

We pleiten voor een jeugdrecht dat kinderen dezelfde rechten toekent als volwassenen, maar in zijn toepassing bijzonder te werk gaat. Als kinderen de strafwet overtreden, moet een maatschappelijk reactie volgen, maar dan wel op een aan kinderen aangepaste manier. Er is specialisatie en opleiding nodig om met kinderen en jongeren te werken.

15.2. Aandacht voor het proces tijdens het proces

Klachten bij de Klachtenlijn maken duidelijk dat er tijdens het proces nauwelijks plaats is voor het verhaal van de jongere. We pleiten voor meer procedurele waarborgen, zoals een maximumduur en minimumleeftijd bij gesloten plaatsing, verplichte maandelijks herziening bij zware reactie. We vragen om verdere uitbouw, ondersteuning en opleiding van jeugdadvocaten en een proces zonder vertraging, waarbij de voorlopige fase beperkt wordt in tijd.

15.3. Eén coherent systeem voor alle kinderen in conflict met de wet

We schuiven één coherent systeem voor alle kinderen in conflict met de wet naar voren. Uit handen gegeven jongeren worden behandeld en berecht als volwassenen. Ze vallen buiten het jeugdrechtsysteem waardoor ze anders behandeld worden dan andere minderjarige verdachten en daders. Daarnaast zal afstemming tussen de verschillende deelstaten nodig blijven. Minderjarige verdachten die samen feiten plegen, riskeren anders op een andere manier berecht te worden.

15.4. Uitvoering en respect voor rechtswaarborgen is sluitstuk

Cruciaal is dat ingezet wordt op het sluitstuk, de uitvoering van de reactie door de jeugdrechter. Jeugdrechters moeten de mogelijkheden waarover ze beschikken effectief kunnen uitvoeren. Minderjarigen moeten kunnen rekenen op toezicht en klachtrecht – de beleidsnota neemt deze bezorgdheid ter harte. En plaatsing van minderjarigen moet zo kort mogelijk zijn. Zorg voor alternatieven zoals ambulante begeleiding, leerprojecten en gemeenschapsdienst.

16. Samenwerking met andere beleidsdomeinen is positief

De minister gaat voor samenwerking tussen Welzijn enerzijds en Onderwijs, Werk, Wonen, Toerisme Vlaanderen, Diversiteit, Gelijke kansen, Sport, Jeugd en Kinderrechten anderzijds.

- Welzijn schrijft zich onder andere in op een gezamenlijk beleidsplan integratie en gelijke kansen.
- Welzijn blijft gaan voor de wonen-welzijn-projecten, die mensen met huisvestingsproblemen begeleiden.
- Vakanties met zorg worden doorgelicht zodat hun slaagkansen verhogen.
- Welzijn zal Onderwijs helpen in zijn ondersteuning van kinderen met een beperking in het onderwijs.
- Voor de buitenschoolse opvang zal Welzijn samenwerken met onder andere Jeugd en Sport.
- Welzijn blijft kinderrechtenengagementen aangaan.

We steunen de integrale welzijnsbenadering van de minister. De samenwerking met onderwijs biedt perspectieven. Welzijn heeft expertise in

de ondersteuning van kinderen met een beperking. Ideaal leidt de samenwerking tot een vlotte samenwerking op school- en klasniveau.

We waarderen de voortzetting van de wonen-welzijn-projecten. Ook in de beleidsnota Wonen krijgt die samenwerking aandacht. Hopelijk leidt de geplande evaluatie van de projecten tot een versterking.

We staan achter de samenwerking met Jeugd en Kinderrechten. En hopen dat Welzijn de kinderrechten ook meeneemt in zijn samenwerking met andere beleidsdomeinen. Op die manier bouwt ook Welzijn mee aan een integraal kinderrechtenbeleid.